

MINI ANKETA SODOBNOSTI

Mladi o/v gledališču

Tudi lanski prvi vsejugoslovanski festival, MES v Sarajevu, je ponovno potrdil že precej časa opazno dejstvo, da nenavadno velik delež teh nagrad osvojijo slovenska gledališča. Že več kot dvajset let smo priče tej uspešnosti slovenskega teatra po vseh tekmovališčih jugoslovanske gledališke kulture, pa naj gre za Sterijevo pozorje, za MES ali za kak festival alternativnega gledališča: skoraj povsod slovenske predstave osvojijo po tretjino, kdajpakdaj pa tudi še več nagrad. Pri tem je na prvi pogled čudno, da pobirajo te nagrade tako slovenska institucionalna gledališča – npr. tudi na festivalu gledališke alternative – kot povsem neformalne skupine in eksperimentalna gledališča (npr. Glej na Sterijevem pozorju in na MES itd.). O vseh teh nagradah in tekmovanjih si seveda lahko mislimo, kar hočemo; vse to je za nas lahko zgolj semenj ničevosti, lahko pa tudi edino veljavni dokaz kvalitete. Kakorkoli že sodimo, mimo tega, da festivali in nagrade vendarle omogočajo določeno primerjavo, in da se na podlagi izidov teh tekem oblikuje javno mnenje o gledališču in v gledališču, ne moremo.

Po drugi strani pa že vsaj dve desetletji opazamo tudi to, da Slovenija v bistvu prednjači tudi v iskanju in utiranju novih gledaliških poti. To seveda ne pomeni, da se vse nove ideje rojevajo v Sloveniji in da tod že ves čas delujejo najboljša eksperimentalna ali alternativna gledališča. Res pa je, da so te skupine v Sloveniji sorazmerno najštevilnejše in da se praviloma uvrščajo med najkvalitetnejše (ocene kritikov, festivali itn.); za posamezne globalne posege pa bi resnično lahko trdili, da so se v jugoslovanskem okviru najprej udeležili v slovenskem gledališkem prostoru. Mislim v prvi vrsti na eksperimentalno gledališče, usmerjeno v samoraziskovanje medija ob koncu šestdesetih in v začetku sedemdesetih let in na pojav retrogardizma pred nekaj leti. Ravno to uvajanje vedno novih idej in prijemov je tudi eden poglavitnih razlogov za uspehe na festivalih.

Mi si seveda to slovensko uspešnost v jugoslovanskem merilu lahko različno razlagamo. Morda celo z neko posebno gledališko naravnostjo ali naravo Slovencev. To tezo bi lahko podprli preprosto z nenavadno velikim številom poklicnih in amaterskih gledališč in skupin v Sloveniji. Statistično je namreč ugotovljeno, da je v Evropi malo narodov, ki bi bolj vneto gojili gledališko umetnost; menda je samo na Finskem več gledališč oziroma gledaliških skupin glede na število prebivalcev. Podatek je nekoliko presenetljiv, ker pač gledališče (igra) predpostavlja neke vrste ekstravertiranost, nagnjenost k zanosu in maskiranju itd. Slovenci pa naj bi po tradicionalnih predstavah bili zadržani in prej zadrti kot radoživi.

Nekateri kritiki pripisujejo tolikšno uspešnost (in »modernost«) slovenskega gledališča dejstvu, da je že ves čas omogočen – najbrž zlasti po zaslugi pametnih vodstev – nemoten pretok novih idej in prijemov iz eksperimentalnih in neformalnih skupin in gledališč (Glej, Pekarna, Tespisov voz, Čez cesto, Proces itd.) v institucionalna gledališča. To predvsem zato, ker delajo isti ljudje (igralci, režiserji in dramaturgi) v mnogih primerih tako v institucionalnem kot v neinstitucionalnem gledališču in bivši alternativci tako rekoč brez težav in po naravni logiki prevzemajo vodilne pozicije v institucijah.

Zadnje čase pa v jugoslovanskih publicističnih in kritičkih krogih često opazamo še neko dejstvo, na katerega smo morda v Sloveniji sami celo manj pozorni. Gre za kontinuiran dotok vedno novih mladih gledaliških ustvarjalcev z novimi idejami in močnimi težnjami po uveljavitvi. Tudi mlajši režiserji in dramaturgi v Beogradu in Zagrebu opažajo in poudarjajo, da se na Slovenskem že dolgo redno pojavljajo nove in nove izrazno in mišljenjsko močne generacije novih gledališnikov, zlasti režiserjev in dramaturgov, ki snujejo nove programe in jih tudi uresničujejo. Kar s precejšnjo zavistjo se tudi ta čas govori o tem, da deluje v Sloveniji izredno močna skupina mladih gledaliških ustvarjalcev, ki se vzajemno omogočajo in si utirajo poti ter si tako tem lažje omogočajo prodor v širši gledališki prostor.

V zvezi s tem je, kot zanimivost, treba povedati tudi to, da v drugih jugoslovanskih gledaliških okoljih pripisujejo zasluge za to tudi ljubljanski gledališki šoli, se pravi Akademiji, o kateri sicer študentje sami nimajo vselej najboljšega mnenja.

Želeli bi, da se prav ti najmlajši gledališki ustvarjalci, ki so ravnokar stopili v ta prostor ali pravzaprav še vstopajo, ocenijo razmere v slovenskem gledališču, vključno z uspešnostjo tega gledališča v jugoslovanskih okvirih; da hkrati razmislijo o tem, ali je to gledališče res moderno in, recimo, času in družbenim razmeram ustrezno, in da se izrečejo tudi o svojem lastnem vstopu in možnostih za realizacijo svojih zamisli v tem prostoru.

Za uredništvo Sodobnosti

Tone Peršak

O slovenskem in jugoslovanskem gledališču



Barbara
Sušec Michieli

V povabilu k anketi smo dobili jasen namig, da je slovensko gledališče uspešno, ali vsaj bolj uspešno kot druga v Jugoslaviji. Če vzamemo za kriterij festivalske nagrade, ki jih delijo elitni in profesionalni gledalci, je to vsekakor neizpodbitno res in ostane nam le še to, da se vprašamo, ali je ta uspeh presenettljiv, celo nerazložljiv ali pa morda razumljiv in pričakovan. Naštejmo/ponovimo tu samo tisto, kar

kaže na racionalno jedro uspeha:

- v Sloveniji je relativno demokratičnejša in ekonomsko ugodnejša klima kot drugje po Jugoslaviji;
- imamo relativno veliko produkcijo. Za ilustracijo podatek iz Črne gore, kjer v 3 gledališčih letno pripravijo 10 premier (Godišnjak jugoslovenskih pozorišta, 1986);
- ljubljanska Akademija je – čeprav mlada (1945) – vseeno najstarejša gledališka šola v Jugoslaviji in je kljub mnogim hibam pomembno zbirališče ljudi in informacij. Samo po sebi to še ni jamstvo za uspeh, je pa to pogoj za kontinuiran, dolgoročen gledališki razvoj nekega prostora. Ker sta poleg ljubljanske šole v naši državi le še dva podobna centra – v Zagrebu in